

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

№ 3, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК:323.2

Л. В. Гонукова,

*д. держ. упр., доцент, професор кафедри державної політики та суспільного розвитку
Національної академії державного управління при Президентові України*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ СПІВПРАЦІ ВЛАДИ ТА ГРОМАДИ І НЕОБХІДНІ ДЛ... ЦЬОГО УМОВИ

L. V. Goniukova,

*doctor of public admin., docent, Professor of public policy and social development
National academy of public administration of the President of Ukraine*

THE MAIN AREAS OF COOPERATION BETWEEN THE GOVERNMENT AND THE COMMUNITY AND THE NECESSARY CONDITIONS FOR THIS PROCESS

У статті розглянуто актуальні питання діяльності громадсько-політичних об'єднань в Україні. Різні прояви громадянської активності. Показано світові тенденції розвитку демократичного врядування. Наведено ключові міжнародні документи підтримки громадянського суспільства. Наголошується на важливості громадсько-політичних об'єднань у формуванні державної політики та розвитку демократичного врядування. Громадські об'єднання швидко і ефективно вирішують конфліктні ситуації. Це можливо за умови активної громадянської поведінки. Пропонується авторське обґрунтування визначення громадянськості. Проаналізовані основні аспекти державної політики підтримки громадянського суспільства. Розглянуті механізми реалізації громадянськості, законодавча база для них. Доводиться достатність підґрунтя для розвитку громадянського суспільства в Україні. Окреслено шляхи формування громадянського суспільства. Визначено основні напрями співпраці влади і громади та необхідні для цього умови. Доведено, що демократичні перетворення потребують консолідованого суспільства всіх типів громадських об'єднань у співпраці з державною владою.

The article deals with current issues of social and political organizations in Ukraine and different manifestations of civil activity. Demonstrates global trends in democratic governance. Shows the key international instruments of supporting the civil society. Emphasizes the importance of social and political organizations in forming the state policy and developing the democratic governance. Public associations can quickly and effectively resolve conflicts. It becomes possible with the active civil behavior. Author proposes his proper definition of citizenship. Analyzed the main aspects of public policy in support of civil society. Considered mechanisms of realization of citizenship and legal basis for them. Proves the availability of sufficient ground for the development of civil society in Ukraine. Outlined ways of forming a civil society. Determined the main areas of cooperation between the authorities and the community and the necessary conditions for this process. It is proved that democratic transformation requires consolidated efforts of all types of NGOs in cooperation with state authorities.

Ключові слова: громадсько-політичні об'єднання, громадянськість, громадянське суспільство, взаємодія влади і громади, державна політика, демократичне врядування.

Key words: social and political organizations, citizenship, civil society, government and community interaction, public policy, democratic governance.

Постановка проблеми. Держава - це не тільки апарат адміністрування публічними справами, це не тільки система офіційних установ і закладів, що перебувають у певному підпорядкуванні, субординації, а й контрагент громадянського суспільства. Характер взаємодії держави та громадянського суспільства значною мірою визначає стан держави-суспільства, впливає на засади авторитетності й легітимності державної влади. Джерелом, суб'єктом конституційності має бути не держава, як бюрократична система, а її контрагент, - народ, - громадянська спільнота. Передумовами суб'єктності громадян є не тільки ринкова економіка (багатоманітність форм власності; відкрита конкуренція тощо), а й вільна особистість із розвиненим почуттям власної гідності, а також структурованість суспільства, значна кількість незалежних громадсько-політичних об'єднань, незалежна громадська думка. Саме громадянська спільнота легітимізує державну владу. Отже, за демократичного врядування, державна влада зацікавлена у налагодженні співпраці з громадою.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Діяльності громадських організацій та політичних партій приділяють значну увагу у зв'язку з розвитком демократичного врядування. Свої дослідження проводять аналітичні центри, зокрема, Український центр економічних і політичних досліджень ім. О.Разумкова, Фонд "Демократичні ініціативи" імені Ілька Кучеріва, Центр політико-правових реформ та Український незалежний центр політичних досліджень, Національний інститут стратегічних досліджень тощо. Різні аспекти діяльності громадських об'єднань представлені у дослідженнях Г.Алмонда, Е.Арато, Ю.Габермаса, Р.Дарендорфа, М.Кеннеді, Дж.Кіна, Р.Патнема тощо. В Україні громадсько-політичні об'єднання під різними кутами зору досліджують представники різних наук, зокрема, Р.Балабан, В.Бебик, В.Головенько, А.Колодій, О.Корнієвський, І.Кресіна, Б.Кухта, М.Лациба, М.Обушний, С.Рябов, С.Тимченко, В.Якушук та інші. Проте проблеми взаємовідносин органів державної влади з громадсько-політичними об'єднаннями у процесі формування державної політики демократичного суспільства і сьогодні залишаються актуальними і визначають мету даної роботи.

Метою дослідження є визначення потреби та форм взаємозв'язку громадсько-політичних об'єднань з органами державної влади, їх стану і перспектив розвитку в Україні у процесі демократичного врядування.

Вклад основних результатів та їх обґрунтування. На думку Ю.Габермаса саме громадянськість за допомогою публічного обговорення контролює й легітимізує систему влади, а також саме вона здатна розв'язувати конфліктні ситуації. Цьому відповідає ідея творення громадянського суспільства діяльними індивідами [1]. Тому сьогодні ми говоримо про активного громадянина якого характеризує його громадянська позиція. Ця позиція полягає у відстоюванні власних інтересів, а не підтримці чужих. Ця позиція полягає в узгодженні власних і суспільних інтересів, що особисті інтереси індивіда виводить на інший шабель і потребує від нього громадянськості.

Громадянськість - активна свідомо діяльність громадян в інтересах всього суспільства, його певної групи та себе самих. Знання та вміння використовувати адекватні інструменти взаємодії влади і громади та відповідальність за спільно ухвалені рішення.

Механізмом реалізації громадянськості виступає громадська участь населення, через яку проявляється його здатність до самоорганізації і суспільного самоврядування. Існування громадянського суспільства стає можливим за наявності вільних рівноправних особистостей, які мають право вільного асоціювання і добровільно здійснюють відповідні політичні установки. Громадська праця людей проводиться у різних формах, залежно від специфіки їх діяльності. Це і громадські організації, і політичні партії, а також громадські рухи тощо.

Громадські організації – це масові об'єднання громадян, що виникають за їх ініціативою для реалізації довгострокових цілей, мають свій статут і характеризуються більш-менш чіткою структурою.

Найбільш поширеними різновидами громадських організацій у сучасному світі є: профспілки; жіночі; молодіжні; дитячі організації; організації інвалідів; ветеранські; наукові; технічні; культурно-просвітницькі; фізкультурно-спортивні та інші добровільні товариства, творчі спілки, різноманітні земляцтва, фонди, асоціації тощо.

Характерна ознака їх:

- документальне оформлення мети і завдань;
- організаційно-структурне забезпечення, що, власне і відрізняє їх від громадських рухів.

Разом з організаційно оформленою публічною громадською діяльністю досить поширеною є ситуативне відстоювання і просування своїх інтересів групами інтересів, діяльність яких не завжди є публічною.

В цілому, громадські об'єднання – це своєрідна ланка між політичним і громадянським суспільством, між „низамми” і „верхами”. Саме в цьому полягає їх стабілізуюча, інтегративна роль у суспільстві (Конституція України ст. 36, 37).

Дослідження Р.Патнамом діяльності хороших гуртків та футбольних клубів в Італії довели, що активна участь населення у роботі громадських об'єднань є основним чинником ефективності роботи урядових інституцій та росту економічного добробуту. Ефективному врядуванню має передувати встановлення довіри між членами спільноти [2].

Наявність громадських організацій є одним із показників демократизації суспільства. Так, в Угорщині в 1989 р. діяло 8 тис. громадських об'єднань, а в 1996 р. – уже 42 тис. У 1996 р. в Польщі діяло 40 тис. громадських організацій, а в Україні на той же час всього 5 тис. У 1998 р. в Німеччині нараховувалося близько 1 млн. громадських організацій. На 1.01.15 р. в Україні зареєстровано Міністром 44696 громадських організацій, а у США – біля 2 млн. [3]. Хоча, за даними Українського незалежного центру політичних досліджень (УНЦПД) в 2013 р. в Україні зареєстровано понад 90 тис. громадських об'єднань [26 4, с.15]. За даними Державної служби статистики України на 1 січня 2015 р. зареєстровано як суб'єкти ЄДРПОУ за організаційно-правовими формами господарювання 75828 осередків громадських об'єднань [27 5].

Підтримка громадянського суспільства є зобов'язанням країн, які вважають себе демократичними. У Варшаві 26-27 червня 2000 р. під час урядової зустрічі “До спільноти демократії”, в якій взяли участь високі посадові особи з 106 країн світу, у тому числі й з України, було підписано декларацію підтримки цивільного (громадянського) суспільства, включаючи жіночі організації, неурядові організації, трудові та бізнес асоціації, а також незалежні засоби масової інформації в процесі здійснення ними своїх демократичних прав. На Саміті Тисячоліття ООН (вересень 2000 року) світові лідери визначили ключові цілі та завдання розвитку до 2015 року, що стали відомі як Цілі Розвитку Тисячоліття, серед яких і розвивати глобальне партнерство заради розвитку [6]. В рамках сесії Генеральної Асамблеї ООН 20 вересня 2011 р. 8 країн-засновниць (Бразилія, Сполучені Штати Америки, Індонезія, Мексика, Норвегія, Філіппіни, Південно-Африканська Республіка, Сполучене Королівство) започаткували міжнародну ініціативу «Партнерство «Відкритий Уряд», підписавши Декларацію «Відкритий Уряд». Партнерство спрямоване на підвищення рівня відкритості та прозорості діяльності державних органів, підтримку залучення інститутів громадянського суспільства до формування державної політики, впровадження високих стандартів професійної чесності в державному управлінні. У результаті приєднання до Ініціативи для України викликом стало забезпечити відкритість процесу консультацій із громадськістю [7]. В цілому ж, світ рухається до відкритості і прозорості державної політики за сприянням активної участі громадян та їх об'єднань. Україна не може стояти осторонь цих процесів. Нова форма суспільної організації потребує нових підходів, форм і методів її діяльності.

“Серйозні виклики для діалогу між представниками державної влади та інституціями громадянського суспільства в Україні постали у зв'язку з глибокою суспільно-політичною кризою наприкінці 2013 р. – початку 2014 р., в окремих форматах фактично звівши його нанівець. Дискредитація діалогу досягла небезпечної межі, тому відновлення навіть мінімального рівня довіри між обома сторонами безпосередньо залежатиме від сутнісних перетворень в політико-правовій системі... Політична та правова дисфункціональність виявились внаслідок деструктивної діяльності посадових осіб державних інституцій, їх політичної та юридичної безвідповідальності й безкарності, попри вчинення серйозних порушень прав і свобод громадян. Тому, політичні та суспільні події швидко змістились у позаправову площину. Значну роль відіграли також закритість системи прийняття політичних рішень, які визначають життя суспільства і держави, відсторонення від цього процесу громадськості. Зберігаються ризики прийняття хибних рішень та їх небезпечних наслідків, адже ігноруються як ґрунтовні експертні позиції, так і громадська думка. Тому, - на думку експертів НІСД - цілеспрямоване відсування громадського сектору від важелів впливу на прийняття рішень є вкрай небезпечним, оскільки призводить до спроб розв'язання проблемних питань та конфліктів за правовими межами” [8, с.27-28].

Насправді демократичні перетворення потребують консолідованого суспільства всіх типів громадських об'єднань.

В Україні нормативними документами передбачена достатня кількість різноманітних форм участі громадян у формуванні державної політики. Законами України «Про об'єднання громадян», «Про соціальний діалог в Україні», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про інформацію», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про організації роботодавців», «Про органи самоорганізації населення», «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», «Про благодійництво та благодійні організації», «Про волонтерську діяльність», «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про соціальні послуги», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». Закони України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про доступ до публічної інформації», «Про безоплатну правову допомогу», «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» нормуються такі форми взаємодії влади і громади, як:

- громадські ради;
- громадські слухання;
- громадські ініціативи;
- консультації;
- круглі столи;
- опитування громадської думки;
- організація громади;
- соціальний моніторинг;
- створення коаліцій та ін.

Ухвалення управлінських рішень із залученням громадян належить до групових методів політики. Групове ухвалення рішень має низку важливих переваг. Зокрема, більший обсяг знань та інформації, що впливають на рішення; більша кількість альтернативних рішень; дозволяє донести рішення до всіх зацікавлених сторін. У вирішення проблеми втягується більша кількість людей, що робить ухвалені рішення зрозумілими.

Форми роботи з громадянами формально поділяються на безпосередні (публічне громадське обговорення) та опосередковані (вивчення громадської думки). Згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку залучення громадян до формування та реалізації державної політики» від 6.01.2010 р. № 10 публічне громадське обговорення передбачає організацію і проведення:

- громадських слухань;
- зустрічей із громадськістю;
- конференцій, семінарів, форумів, «круглих столів», зборів, громадських приймальень;
- теле- або радіодіалогів, дискусій, діалогів, інтерв'ю та інших передач теле- і радіомовлення;
- інтернет-конференцій, електронних консультацій;
- телефонних «гарячих ліній», інтерактивного спілкування в інших сучасних формах.

Вивчення громадської думки здійснюється шляхом:

- проведення соціологічних досліджень і спостережень (опитування, анкетування, контент-аналіз інформаційних матеріалів, фокус-групи);
- запровадження спеціальних рубрик у друкованих та електронних засобах масової інформації;
- проведення експрес-аналізу коментарів, відгуків, інтерв'ю, інших матеріалів у пресі, на радіо й телебаченні для визначення позицій різних соціальних груп;
- опрацювання та узагальнення висловлених із зверненнях громадян зауважень і пропозицій;
- проведення аналізу інформації, що надходить до спеціальних скриньок.

Окремо варто згадати єдиний веб-портал органів виконавчої влади «Урядовий портал», який містить систематизовану інформацію про діяльність органів влади, звернення та запити громадян, громадське обговорення проєктів нормативно-правових актів тощо. Ефективну діяльність такого роду ресурсів можна вважати значним кроком на шляху до повноцінного електронного урядування, про необхідність запровадження якого говорять усі провідні українські партії [9].

Разом з правовим унормуванням методів взаємодії з громадськістю, влада намагається формалізувати їх використання. Так, до практики громадських слухань як механізм залучення до обговорення суспільних проблем широкого кола громадськості звертаються, як правило, або формально, або в випадках, коли питання, що розглядається, викликає широкий резонанс. Такий стан справ є наслідком недосконалості технологічного процесу ухвалення рішень за допомогою проведення громадських слухань. Зокрема, більшість статутів територіальних громад, або положень про проведення слухань не мають чіткого визначення механізму впровадження в життя результатів громадських слухань. Досить часто перешкодами для проведення громадських слухань є низька матеріально-технічна база або недостатній рівень поінформованості населення. Ключовою проблемою є низька громадянська активність, неспроможність проконтролювати виконання ухвалених рішень.

Окремо варто згадати використання громадських слухань у політичних цілях. Зазвичай партійні організації вдаються до цього напередодні місцевих виборів для дискредитації конкурентів або власного позиціонування на тлі проблеми, яку виборці вважають важливою й актуальною. Громадські слухання – це досить ефективна технологія електоральної мобілізації, але її непродумане й безвідповідальне застосування може дати зворотний ефект: виборці розчаровуються у власних можливостях впливу на владу і перестають вірити політикам і владі в цілому.

Поширеними формами участі громадян у виробленні та реалізації рішень на місцевому рівні є збори громадян, місцеві ініціативи, діяльність органів самоорганізації населення. Незважаючи на свій начебто невеликий масштаб, вони можуть ефективно використовуватись у політичних кампаніях різного рівня, навіть національного, коли певна знакова тема артикулюється локальними громадами у різних регіонах країни для досягнення відповідного партійного інтересу.

Ефективним інструментом впливу громадськості на ухвалення управлінських рішень є спеціальні дорадчі органи громадського контролю при органах виконавчої влади (громадські ради). Створення громадських рад в Україні було передбачене постановою Кабінету Міністрів «Про додаткові заходи щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 26.11.2009 р. № 1302, Загальне положення про громадські ради при органах виконавчої влади [10]. Зараз діяльність громадських рад регулюється Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, прийнятим у 2010 р. Згідно із цим документом громадська рада є постійно діючим колегіальним виборним консультативно-дорадчим органом, що діє з метою забезпечення участі громадян і їх об'єднань в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії таких органів із громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

Світова практика підтверджує ефективність і доцільність діяльності громадських рад. Наприклад, ради з розробки бюджету функціонують у Порто-Алегро (Бразилія), Сен-Дені (Франція), Барселоні (Іспанія), Торонто (Канада), Брюсселі (Бельгія) та інших містах. В Україні громадські ради функціонують при центральних органах виконавчої влади, а також на регіональному рівні – при обласних державних адміністраціях. Натомість на місцевому рівні даний механізм взаємодії влади з інститутами громадянського суспільства все ще перебуває на стадії формування. Важливе значення при цьому має особиста позиція керівників органів влади. Недолік громадських рад полягає в тому, що більшість в них становлять представники влади, точніше політичної партії (підконтрольній їй громадської організації), яка контролює відповідний державний орган, що фактично перетворює їхню роботу на формальність. Однією із причин такої ситуації є пасивність громадськості або відсутність в активістів практичного досвіду роботи в таких органах. Велика кількість громадських організацій, представлених у радах, також заважає конструктивній роботі. Окрім того, громадські діячі не завжди є фахівцями конкретних, вузько спеціальних питань. Отже, основою ефективного впливу громадських рад на участь у формуванні державної політики є залучення членів рад на професійній добровільній основі. Це можливо при постійному розвитку громадянськості.

Досить дієвими формами налагодження двостороннього зв'язку із громадськістю при виробленні та реалізації державної політики є електронні консультації та «гарячі» телефонні лінії. Актуальність та ефективність цих форм зумовлені їх доступністю для громадян, а також відсутністю обмежень часовими рамками та місцем проведення. Сучасні технології дозволяють людям оперативно отримувати зворотний зв'язок після свого звернення до органу влади, а також гарантувати анонімність, що сприяє залученню більшої кількості громадян до прийняття державних рішень. Крім того, використання таких форм двостороннього зв'язку потребує значно менших матеріальних витрат і організаційних заходів. Забезпечити участь громадян у формуванні державної політики влада може лише за умови створення відкритого і спрямованого на розвиток інформаційного суспільства, в якому кожен міг би мати вільний доступ до інформації та знання, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

Формуванню нових стандартів відкритості органів влади має сприяти і ухвалений Закон «Про доступ до публічної інформації» [11].

Поширеною формою участі громадян в ухваленні рішень є звернення громадян до державних органів та їх посадових осіб. Така комунікація може відбуватися як письмово, так і усно (через громадські приймальні, особисті прийоми, телефонні консультації, виїзди посадовців на місця подій тощо). Звернення громадян можуть містити як конкретні проблемні питання, так і більш загальні пропозиції та рекомендації щодо функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування.

Ще одним важливим інструментом демократичного формування державної політики є проведення представниками державної влади та/або місцевого самоврядування публічних роз'яснень (консультацій) з питань, що турбують широку громадськість. Це може відбуватись як безпосередньо (на зборах громадян), так і за допомогою засобів масової комунікації. Особливої актуальності така форма взаємодії набуває за необхідності обґрунтування державно-управлінських рішень стосовно питань, які безпосередньо зачіпають інтереси громадян і потребують широкого інформування та максимального врахування позицій окремих груп населення.

Разом з тим, нехтування громадською думкою, не використання дієвих механізмів ефективного залучення суб'єктів господарювання інших зацікавлених осіб до вироблення державних/місцевих рішень ведуть до викривлення реального стану речей, деформують моральні цінності суспільства. А у результаті, спричиняються до негативних наслідків матеріального та морального характеру. Зокрема, мають негативний вплив на господарську діяльність, збільшення відстані між бідними і багатими, між владою та громадою. Таким чином, гальмується розвиток, втрачається користь управлінської діяльності для суспільства, зміст підміняється формою. Усе це шкідить національним, економічним та соціальним інтересам і веде до втрат державного бюджету.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, невід'ємною складовою будь-якого демократичного суспільства є різноманітні об'єднання громадян. Соціально-політичне призначення громадських об'єднань полягає в тому, що вони допомагають людям у розв'язанні проблем повсякденного життя, відкривають широкі можливості для виявлення суспільно-політичної ініціативи, здійснення функцій самоврядування. Позитивна динаміка збільшення кількості громадських організацій, розширення сфер та видів їх діяльності, спроможності до організаційного розвитку є важливими показниками в розвитку громадянського суспільства в Україні. Але про достатній рівень спроможності цих організацій впливати на формування державної політики говорити важко. Як громадяни, так і державні службовці поки що не сприймають громадсько-політичні об'єднання як рівноправних партнерів, дієвий інструмент представництва та захисту прав громадян, недостатньо уявляють можливості їх реального застосування. На практиці необхідно розвивати громадянськість, як особливу якість демократичної особистості. Отже, проблема інституціоналізації громадсько-політичних об'єднань у процесі формування державної політики залишається важливим **напрямом досліджень.** Не менш важливою проблемою залишається налагодження дієвого контролю громадськості за здійсненням державної політики.

Література:

1. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство / Ю. Габермас ; пер. з нім. А. Онішко. – Львів : „Літопис”, 2000. – 319 с.
2. Патнэм Р. Чтобы демократия сработала. Гражданские традиции в современной Италии / Р. Патнэм. – М.: Ad Marginem, 1996. – 287 с.
3. Державна реєстраційна служба України. – Статистична інформація за основними напрямками діяльності ГУЮ та територіальних органів юстиції з питань легалізації об'єднань громадян, державної реєстрації ЗМІ та інформаційних агентств за І квартал 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.drsv.gov.ua/show/12734>
4. Лациба М. В. Як розуміти новий закон «Про громадські об'єднання» / М.В.Лациба, А. О. Шимчук. – К. : Укр. незалежн. центр політ. дослідж., 2013. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.ucipr.kiev.ua/userfiles/new_law_NGO2013\(1\).pdf](http://www.ucipr.kiev.ua/userfiles/new_law_NGO2013(1).pdf)
5. Державна служба Статистики України. Кількість суб'єктів ЄДРПОУ за організаційно-правовими формами господарювання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.uk/edrpoj/ukr/EDRPU_2015/ks_opfg/ks_opfg_0115.htm
6. Цілі розвитку тисячоліття. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine2015.org.ua/tsili>
7. Партнерство Відкритий уряд. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ogp.gov.ua/content/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%83>

8. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні: загальні тенденції, регіональні особливості : аналіт. доп. – К.: НІСД, 2014. – 78 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/grom_susp-bdf01.pdf
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку залучення громадян до формування та реалізації державної політики» від 6.01.2010 р. № 10. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/10-2010-%D0%BF%9>
10. Постанова Кабінету Міністрів «Про додаткові заходи щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 26.11.2009 р. № 1302. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1302-2009-%D0%BF%10>
11. Закон України «Про доступ до публічної інформації». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/220-2012-%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%83>

References:

- Habermas J. (2000), *The structural transformation of the openness, civil society research category*, Litopys, Lviv, Ukraine.
- Putnam R. (1996), *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*, Ad Marginem, Moscow, Russian Federation.
- State Registration Service of Ukraine (2014), "Statistical information on the main activities Guyu and territorial justice on the legalization of citizens united, state registration of media and news agencies for I quarter 2014", available at: <http://www.drsv.gov.ua/show/12734> (Accessed 1 January 2015)
- Latsyba M.V. and Shymchuk A.O. (2013), "How to understand the new law "On Public Associations", Ukrainian Center for Independent Political Research, available at: [www.ucipr.kiev.ua/userfiles/new_law_NGO2013\(1\).pdf](http://www.ucipr.kiev.ua/userfiles/new_law_NGO2013(1).pdf) (Accessed 1 February 2015)
- State Statistics Service of Ukraine (2015), "Number of subjects EDRPOU for organizational and legal forms of economic", available at: http://ukrstat.org/uk/edrpy/ukr/EDRPU_2015/ks_opfg/ks_opfg_0115.htm (Accessed 5 February 2015)
- The Millennium Development Goals*, available at: <http://ukraine2015.org.ua/tsili> (Accessed 6 February 2015)
- Open Government Partnership*, available at: <http://ogp.gov.ua/content/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%83> (Accessed 6 February 2015)
- National Institute for Strategic Studies (2014), "State of the civil society in Ukraine: general trends, regional differences: analytical report", available at: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/grom_susp-bdf01.pdf (Accessed 3 February 2015)
- Cabinet of Ministers of Ukraine (2010), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the involvement of citizens in the formulation and implementation of public policy", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/10-2010-%D0%BF> (Accessed 10 February 2015).
- Cabinet of Ministers of Ukraine (2009), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On additional measures to ensure public participation in the formulation and implementation of public policy", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1302-2009-%D0%BF> (Accessed 10 February 2015).
- The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "On Access to Public Information", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/220-2012-%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%83> (Accessed 10 February 2015).

Стаття надійшла до редакції 14.03.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"